

HRYN O.

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE USE OF DIGITAL TOOLS IN TEACHING FINANCIAL LITERACY TO FUTURE MANAGERS OF GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS

The article deals with the problem of forming financial literacy of future managers of general secondary education institutions in the context of digitalisation of the educational space. The expediency of using digital tools as an effective means of developing the financial competence of educational managers is substantiated. The author identifies the key pedagogical conditions that ensure the effectiveness of this process: content adaptation of curricula to the digital format, introduction of simulation platforms for modelling financial decisions, creation of a partnership learning environment and involvement of financial practitioners.

The article is based on personal pedagogical experience and practice of implementing digital methods in the training of management personnel for school education. Examples of the effective use of digital resources in the educational process, including online platforms, spreadsheets, and professional financial software, are described. It is determined that digital tools not only expand teaching opportunities, but also form future managers' strategic thinking and readiness to make responsible financial decisions. The material will be useful for scientists, higher education teachers, as well as specialists involved in the training and retraining of educational managers.

Key words: *financial literacy, head of an educational institution, digital tools, pedagogical conditions, financial modelling, simulation platforms, management training*

Стаття надійшла до редакції 11.03.2025 р.

УДК 371.13:004:37.018.43

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2025.35.330978](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2025.35.330978)

МАРИНА ГРИНЬОВА

ORCID: 0000-0003-3912-9023

ОЛЕКСАНДР ШУЛІКА

ORCID: 0009-0002-4889-6873

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ

У статті досліджується роль інформаційної культури у професійній підготовці вчителів інформатики. Визначено актуальність теми у зв'язку з розвитком інформаційних технологій та їх впливом на якість освіти. Проведено аналіз підходів до трактування поняття «інформаційна культура», висвітлено її компоненти, серед яких професійно-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний і рефлексивний.

Розглянуто методи формування інформаційної культури майбутніх педагогів через інтеграцію теоретичних знань, практичних навичок та ціннісно-мотиваційних орієнтацій. Розглянуто перспективи розробки рекомендацій щодо впровадження цієї складової у навчальні програми педагогічних закладів освіти.

Ключові слова: *інформаційна культура, професійна підготовка, вчителі інформатики, цифрові навички, інформаційно-комунікаційні технології*

Постановка проблеми; її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. У сучасному світі стрімкий розвиток інформаційних технологій (ІТ) висуває нові вимоги до педагогів. Вчителі інформатики, які є провідниками цих змін у шкільному середовищі, мають володіти високим рівнем інформаційної культури. Ця складова включає знання, навички та цінності, необхідні для ефективного використання ІТ у навчальному процесі та професійному розвитку. Відсутність належної інформаційної культури може стати суттєвою перешкодою для забезпечення якісної освіти, що визначає актуальність цієї проблеми.

Інформаційне суспільство, що представляє новий етап розвитку людської спільноти, формує новий соціально значущий феномен – інформаційну культуру. Цей феномен визначається як особливий спосіб

життєдіяльності людини в умовах інформаційного середовища, а також як невід'ємний елемент загального процесу культурного становлення людства. В умовах стрімкого розвитку технологій виникає суперечність між психофізіологічними можливостями людини щодо сприйняття великих обсягів інформації та рівнем її культури у використанні цих ресурсів. Це загострює розрив між традиційною гуманітарною культурою та технократичною культурою, що є викликом для освітньої системи.

Актуальність цієї проблеми також зумовлена необхідністю підготовки учнів до життя в інформаційному суспільстві, де вміння працювати з інформацією, використовувати цифрові інструменти та критично мислити є ключовими компетенціями. Таким чином, проблема інформаційної культури педагогів, зокрема майбутніх вчителів інформатики, є надзвичайно важливою як з точки зору теоретичних досліджень, так і в контексті вирішення прикладних завдань сучасної освіти.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи професійної підготовки майбутніх учителів інформатики вивчали Т. Вакалюк (2013), І. Гирка (2015), М. Жалдак (2011), О. Коротун (2018), Н. Морзе (2003), С. Овчаров (2005), С. Прийма (2005), О. Спірін (2007), А. Шуляк (2020) та інші науковці. Тема інформаційної культури особистості висвітлена у наукових розвідках К. Белякова (2018), М. Друшляк (2021), А. Клименко (2010), А. Коломієць (2007), Л. Макаренко (2016), Н. Морзе (2009), С. Онопрієнко (2018), О. Шестипалюк (2011), І. Шопіна (2018).

Аналізуючи різноманітні підходи до трактування інформаційної культури, спостерігаємо певні відмінності у розумінні досліджуваного поняття. Спільним є те, що інформаційна культура сприймається як складова загальної культури в суспільстві. Відмінності проявляються у ознаках інформаційної культури – від навичок володіння окремими ІТ до використання комп'ютерної грамотності у всіх сферах діяльності (Белякова, Онопрієнко, Шопіна, 2018, с. 17).

Л. Макаренко у процесі дослідження походження поняття «інформаційна культура» дійшла висновку, що воно виступає одним із аспектів багатогранної загальнолюдської культури, яка проявляється в сфері інформаційних відносин. На думку дослідниці, це поняття охоплює декілька вимірів: воно відображає загальний рівень суспільного розвитку та інформованості, представляє собою особливу сферу діяльності особистості, пов'язану з її когнітивними процесами, і водночас функціонує як система цінностей, уявлень, мотивів, цілей, сенсів, принципів і правил. Усе це формує орієнтири особистості у складному інформаційному середовищі (Макаренко, 2016, с. 129).

О. Клименко трактує інформаційну культуру як комплекс знань, навичок та умінь, які формуються в процесі навчання та адаптації до змінних умов життя в інформаційному суспільстві. Вона включає здатність ефективно знаходити, отримувати, аналізувати, систематизувати, зберігати та передавати інформацію, а також творчо й цілеспрямовано застосовувати сучасні технології в майбутній професійній діяльності (Клименко, 2010, с. 9).

М. Друшляк визначає інформаційну культуру майбутнього вчителя інформатики як інтегративну якість особистості, що включає чотири основні компоненти: професійно-мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний та рефлексивний. Ці структурні елементи репрезентують комплексне уявлення про сутність зазначеної культури та підкреслюють, що її розвиток є багаторівневим і взаємопов'язаним процесом. Формування інформаційної культури здійснюється впродовж усіх етапів професійної підготовки у закладах вищої освіти, інтегруючи знання, вміння та рефлексивну діяльність у єдину систему (Друшляк, 2021, с. 145).

Таким чином, професійна підготовка майбутніх учителів інформатики повинна забезпечити гармонійний розвиток інформаційної культури, яка поєднує когнітивний розвиток, практичні навички й ціннісно-мотиваційний компонент для адаптації до викликів інформаційного суспільства.

Метою статті є обґрунтування ролі інформаційної культури у професійній підготовці вчителів інформатики та визначення шляхів її формування в умовах сучасної освітньої системи.

Викладення основного матеріалу дослідження. Інформатика як навчальний предмет являє собою спеціально розроблену педагогічну модель знань, адаптовану для освітнього процесу, яка відображає ключові аспекти інформатики як наукової галузі. Її навчальний об'єкт охоплює теоретичні й прикладні особливості дисципліни, а предметом виступає результат дидактичного опрацювання цих знань, що відповідає освітнім цілям і завданням.

Уперше термін «інформаційна культура» з'явився у науковій літературі в 1971 році в монографії Г. Воробйова. У цій праці автор досліджував природу інформації, інформаційних потоків, акцентуючи увагу на універсальності використання інформації та важливості дотримання певних норм інформаційної поведінки. Уже на ранньому етапі розвитку обчислювальної техніки дослідник попереджав, що порушення норм інформаційної поведінки може призводити до дезорганізації суспільних процесів, виникнення інформаційних «вакуумів» і «есенцій». Однак, у зазначеній роботі автор не запропонував чіткого визначення поняття «інформаційна культура». Це завдання було виконано пізніше іншими науковцями, які розвинули концепцію і надали їй теоретичної завершеності.

Перші спроби трактування досліджуваного поняття зроблені в середині 80-х років ХХ століття. Особливу увагу було приділено формуванню її складового компонента – комп'ютерної грамотності. Це

було закономірним, оскільки грамотність зазвичай слугує відправною точкою для засвоєння більш широких аспектів культури, незалежно від конкретної галузі.

Таким чином, інформаційна грамотність стала фундаментальною основою для подальшого розвитку інформаційної культури в умовах стрімкого впровадження комп'ютерних технологій у повсякденне життя. Поняття «інформаційна культура» сформувалося шляхом доповнення та розширення елементів, характерних для комп'ютерної грамотності. Основні нововведення, що інтегровані до цього поняття, переважно зосереджені на використанні методу математичного моделювання для розв'язання задач за допомогою електронно-обчислювальних машин (ЕОМ).

Інформаційна культура визначається як рівень сформованості навичок і вмінь роботи з інформацією, ефективного використання сучасних інформаційних технологій, а також знання морально-етичних норм у цій сфері. Вона базується на поєднанні систематизованих наукових знань із практичними компетенціями, які забезпечують ефективне функціонування особистості в інформаційному просторі. Можна виокремити дві основні складові інформаційної культури: знання, необхідні фахівцю – фундамент, який включає основи роботи з інформацією, її аналізу, збереження та використання; якісна характеристика особистості – відображає рівень інтелектуального та етичного розвитку, що дозволяє не лише опрацьовувати інформацію, але й робити це з дотриманням принципів моральності (Шестипалюк, 2011, с. 17).

Розвиток інформаційної культури відбувається як у формальному, так і неформальному середовищі. Цей процес охоплює побутове засвоєння інформації через повсякденну діяльність, вплив засобів масової інформації та самоосвіти, комунікацію в різних соціальних контекстах. Однак, без чітко визначених цілей і змісту формування інформаційної культури системи навчання та виховання працюють хаотично. Визначення структурних компонентів інформаційної культури дозволяє ефективніше організувати освітній процес і досягати поставлених завдань.

Підготовка майбутніх спеціалістів у сфері інформаційних технологій має свої унікальні аспекти, які визначаються специфікою їхньої професійної діяльності. У контексті цього, професійна діяльність учителя інформатики значно відрізняється від роботи інших ІТ-фахівців. Зокрема, вона спрямована на інтеграцію сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітній процес з метою досягнення якісно нових результатів навчання.

Серед основних завдань учителя інформатики можна виокремити: використання та вдосконалення методичних систем навчання в освітньому процесі; оцінювання та створення електронних освітніх ресурсів, а також їх адаптація до навчальних потреб; проєктування та редагування інформаційних матеріалів для забезпечення навчальної діяльності; використання розподілених інформаційних ресурсів для організації освітньої взаємодії; автоматизація управління навчальним процесом на основі інформаційно-методичного забезпечення; проведення психолого-педагогічної діагностики рівня засвоєння матеріалу із застосуванням комп'ютерних діагностичних методик; освоєння новітніх програмно-апаратних засобів і технологій, у тому числі веб-ресурсів, для підвищення ефективності навчання (Шуляк, 2020, с. 143).

Рівень інформаційної культури майбутнього вчителя інформатики впливає на якість навчання школярів, ефективність використання сучасних методів і технологій у навчальному процесі. У цьому контексті професійна підготовка педагогів передбачає комплексний підхід, який охоплює наступні напрями: теоретичне обґрунтування понять, методів і технологій інформатики, з акцентом на їх міждисциплінарному характері; формуванні практичних умінь застосування ІТ у різних педагогічних ситуаціях; розвиток критичного мислення для оцінювання інформаційних ресурсів та їх етичного використання; інтеграція рефлексивної діяльності, що дозволяє аналізувати власний досвід і вдосконалювати професійні навички. Ключовими складовими інформаційної культури є комп'ютерна грамотність, інформаційна грамотність та ціннісно-мотиваційна складова.

Висновки. Інформаційна культура є невід'ємною складовою професійної підготовки вчителів інформатики. Її формування потребує інтеграції теоретичних знань, практичних умінь і ціннісних орієнтацій у єдину систему. Високий рівень інформаційної культури педагогів сприятиме підвищенню ефективності навчального процесу та успішній адаптації школярів до вимог сучасного інформаційного суспільства.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розробку та практичних рекомендацій щодо впровадження засобів формування інформаційної культури у навчальні програми педагогічних закладів освіти та вивчення впливу цієї складової на результати навчання у закладах загальної середньої освіти.

Список використаних джерел

Беляков, К., Онопрієнко, С., Шопіна, І. (2018). *Інформаційна культура в Україні: правовий вимір*: монографія. Київ: КВІЦ.

- Вакалюк, Т. (2013). *Підготовка майбутніх учителів інформатики до розвитку логічного мислення старшокласників: теоретико-методологічний аспект*: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка.
- Гирка, І. (2015). Організаційно-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики в процесі фахової підготовки. *Обрії*, 1, 64-67.
- Друшляк, М. (2021). Сутність та структура візуально-інформаційної культури майбутніх учителів математики та інформатики. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля*, 1 (21), 141-147.
- Жалдак, М. (2011). Система підготовки вчителя до використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 2: Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*, 11, 3-15.
- Клименко, А. (2010). *Формування інформаційної культури майбутніх педагогів у навчальній діяльності*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль.
- Коломієць, А. (2007). *Інформаційна культура вчителя початкових класів*: монографія. Вінниця: ВДПУ.
- Коротун, О. (2018). Основи професійної підготовки майбутніх учителів інформатики у ЗВО. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 61, 2, 104-108.
- Кутепова, Л. (2007). Стан дослідження проблеми формування професійної готовності майбутніх вчителів інформатики до оцінювання навчальних досягнень учнів. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*, 18/19, 264-273.
- Макаренко, Л. (2016). Інформаційна культура особистості: історико-педагогічний аналіз. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*, 53, 128-140.
- Морзе, Н. (2007). Інформаційна культура та її складові. *Українська педагогіка (освітній портал)*. 04.03.2009. Взято з <https://ukped.com/predmetni-metodiki/informatika1/627-.html> (дата звернення: 11.01.2025 р.)
- Морзе, Н. (2003). *Система методичної підготовки майбутніх вчителів інформатики в педагогічних університетах*. (Автореф. дис. д-ра пед. наук). НПУ імені М. П. Драгоманова. Київ.
- Овчаров, С. (2005). *Індивідуально-диференційований підхід у професійній підготовці майбутніх учителів інформатики*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. Київ.
- Прийма, С. (2005). Формування технологічної культури майбутніх вчителів інформатики у процесі професійно-педагогічної підготовки. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного інституту. Педагогічні науки*, 3, 162-174.
- Спірін, О. (2007). *Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів інформатики за кредитно-модульною системою*: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка.
- Шестипалюк, О. (2011). Інформаційна культура майбутнього вчителя в контексті розвитку інформатизації суспільства. *Наукові праці*, 141, 153, 16-19.
- Шуляк, А. (2020). Особливості професійної діяльності учителя інформатики. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*, 2 (4), 140-149.

References

- Bieliakov, K., Onopriienko, S., & Shopina, I. (2018). *Informatsiina kultura v Ukraini [Information culture in Ukraine: legal dimension]*: pravovyi vymir: monohrafiia. Kyiv: KVITs [in Ukrainian].
- Hyrka, I. (2015). Orhanizatsiino-pedahohichni umovy formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv informatyky v protsesi fakhovoi pidhotovky [Organizational and pedagogical conditions for the formation of professional competence of future teachers of computer science in the process of professional training]. *Obrii [Horizons]*, 1, 64-67 [in Ukrainian].
- Drushliak, M. (2021). Sutnist ta struktura vizualno-informatsiinoi kultury maibutnikh uchyteliv matematyky ta informatyky [The essence and structure of the visual and informational culture of future teachers of mathematics and computer science]. *Visnyk universytetu imeni Alfreda Nobelia [Bulletin of Alfred Nobel University]*, 1 (21), 141-147 [in Ukrainian].
- Klymenko, A. (2010). *Formuvannia informatsiinoi kultury maibutnikh pedahohiv u navchalnii diialnosti [Formation of information culture of future teachers in educational activities]*. (Extended abstract of PhD diss.). Ternop. nats. ped. un-t im. V. Hnatiuka. Ternopil [in Ukrainian].
- Kolomiets, A. (2007). *Informatsiina kultura vchytelia pochatkovykh klasiv [Information culture of a primary school teacher]*: monohrafiia. Vinnytsia: VDPU [in Ukrainian].
- Korotun, O. (2018). Osnovy profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv informatyky u ZVO [Fundamentals of professional training of future teachers of computer science in higher education institutions]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh [Pedagogy of the formation of a creative personality in higher and secondary schools]*, 61, 2, 104-108 [in Ukrainian].
- Kutepova, L. (2007). Stan doslidzhennia problemy formuvannia profesiinoi hotovnosti maibutnikh vchyteliv informatyky do otsiniuvannia navchalnykh dosiahnen uchniv [The state of research on the problem of

- forming the professional readiness of future teachers of computer science to assess the educational achievements of students]. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity [Problems of engineering and pedagogical education]*, 18/19, 264-273. [in Ukrainian].
- Makarenko, L. (2016). Informatsiina kultura osobystosti: istoryko-pedahohichniy analiz [Information culture of the individual: historical and pedagogical analysis]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova [Scientific Journal of the National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov]*, 53, 128-140 [in Ukrainian].
- Morze, N. (2007). Informatsiina kultura ta yii skladovi [Information culture and its components]. *Ukrainska pedahohika (osvitnii portal) [Ukrainian pedagogy (educational portal)]*. Retrieved from <https://ukped.com/predmetni-metodiki/informatika1/627-.html> [in Ukrainian].
- Morze, N. (2003). *Systema metodychnoi pidhotovky maibutnikh vchyteliv informatyky v pedahohichnykh universytetakh [The system of methodological training of future teachers of informatics in pedagogical universities]*. (Extended abstract of D diss.). NPU imeni M. P. Drahomanova. Kyiv [in Ukrainian].
- Ovcharov, S. (2005). *Indyvidualno-dyferentsiiovanyi pidkhid u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv informatyky [Individually-differentiated approach in the professional training of future teachers of computer science]*. (Extended abstract of PhD diss.). Zhytomyr. derzh. un-t im. I. Franka. Kyiv [in Ukrainian].
- Pryima, S. (2005). Formuvannia tekhnolohichnoi kultury maibutnikh vchyteliv informatyky u protsesi profesiino-pedahohichnoi pidhotovky [Formation of technological culture of future teachers of computer science in the process of professional and pedagogical training]. *Zbirnyk naukovykh prats Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho instytutu. Pedahohichni nauky [Collection of scientific papers of the Berdyansk State Pedagogical Institute. Pedagogical Sciences]*, 3, 162-174 [in Ukrainian].
- Shestypaliuk, O. (2011). Informatsiina kultura maibutnoho vchytelia v konteksti rozvytku informatyzatsii suspilstva [Information culture of the future teacher in the context of the development of informatization of society]. *Naukovi pratsi [Scientific works]*, 141, 153, 16-19 [in Ukrainian].
- Shuliak, A. (2020). Osoblyvosti profesiinoi diialnosti uchytelia informatyky [Peculiarities of the professional activity of an informatics teacher]. *Psykhologo-pedahohichni problemy suchasnoi shkoly [Psychological and pedagogical problems of the modern school]*, 2 (4), 140-149 [in Ukrainian].
- Spirin, O. (2007). *Teoretychni ta metodychni zasady profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv informatyky za kredytno-modulnoi systemoi [Theoretical and methodological foundations of professional training of future teachers of computer science according to the credit-modular system]*: monohrafiia. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
- Vakaliuk, T. (2013). *Pidhotovka maibutnikh uchyteliv informatyky do rozvytku lohichnoho myslennia starshoklasnykiv: teoretyko-metodolohichniy aspekt [Preparation of future teachers of computer science for the development of logical thinking of high school students: theoretical and methodological aspect]*: monohrafiia. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
- Zhaldak, M. (2011). *Systema pidhotovky vchytelia do vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii v navchalnomu protsesi [The system of teacher preparation for the use of information and communication technologies in the educational process]*. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Serii 2: Komp'uterno-oriientovani systemy navchannia [Scientific Journal of the National Pedagogical University named after M.P. Drahomanov. Series 2: Computer-Oriented Learning Systems]*, 11, 3-15 [in Ukrainian].

GRYNOVA M., SHULIKA O.

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

THE ROLE OF INFORMATION CULTURE IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF COMPUTER SCIENCE TEACHERS

The article explores the role of information culture in the professional training of computer science teachers. The relevance of the topic is highlighted in connection with the development of information technologies and their impact on the quality of education. An analysis of approaches to interpreting the concept of "information culture" is conducted, and its components are outlined, including professional-motivational, cognitive, operational-activity, and reflexive aspects. Methods for forming information culture in future educators are examined through the integration of theoretical knowledge, practical skills, and value-motivational orientations. The prospects for developing recommendations on incorporating this component into the curricula of pedagogical educational institutions are discussed. It has been determined that information culture is an integral part of the professional training of computer science teachers. Its formation requires the integration of theoretical knowledge, practical skills, and value orientations into a single system. It is substantiated that the professional training of teachers involves a comprehensive approach that covers the following areas: theoretical substantiation of concepts, methods and technologies of informatics, with an emphasis on their interdisciplinary nature; formation of practical skills in the application of IT in various pedagogical situations; development of critical thinking for the evaluation of information resources and their ethical use; integration of reflective activity, which allows analyzing one's own experience and improving professional skills. The key components of information culture are computer literacy, information literacy and the value-motivational component.

Key words: information culture, professional training, computer science teachers, digital skills, information and communication technologies

Стаття надійшла до редакції 13.01.2025 р.

УДК 378.016: 37.043.2-056.2/.3

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2025.35.330979](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2025.35.330979)

ОЛЬГА ГУБАРЬ

ORCID: 0000-0003-3640-1490

МАРИНА ГРИНЬОВА

ORCID: 0000-0003-3912-9023

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ВЗАЄМОДІЇ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ У КОНТЕКСТІ ВИВЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ»

У статті комплексно досліджується проблема формування навичок ефективної взаємодії у студентів педагогічних закладів вищої освіти в умовах інклюзивного освітнього простору. Автори пропонують п'ять ключових педагогічних умов, визначених на основі теоретичного аналізу: забезпечення глибокої теоретико-методологічної підготовки з основ інклюзивної освіти та педагогіки співробітництва; створення автентичних навчальних ситуацій, що імітують реальний інклюзивний простір; забезпечення міждисциплінарної інтеграції знань про особливості розвитку дітей з особливими освітніми потребами; створення можливостей для безпосередньої взаємодії студентів з дітьми з ООП та іншими учасниками інклюзивного процесу; забезпечення рефлексії та самооцінки студентами власного досвіду взаємодії.

Наголошено на важливості комплексного підходу до формування інтерактивних компетентностей майбутніх педагогів, визначено перспективні напрями подальших науково-дослідницьких студій, спрямованих на розробку та експериментальну перевірку ефективності методичних систем, вивчення впливу різних форм практичної підготовки, дослідження комунікативної компетентності, аналіз впливу особистісних якостей.

Ключові слова: інклюзивна освіта, навички взаємодії, педагогічні умови, фахова підготовка, безбар'єрне освітнє середовище, педагогіка співробітництва, педагогічна практика, рефлексія, самооцінка

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується стійкою тенденцією до гуманізації та забезпечення рівних прав і можливостей для всіх громадян, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей, зокрема й осіб з інвалідністю. Ця тенденція чітко відображена у низці ключових законодавчих актів України, таких як Закон України «Про освіту», Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року та інші нормативно-правові документи. Ці акти визначають інклюзивну освіту як один із пріоритетних напрямів державної політики в освітній сфері, спрямований на забезпечення права кожної дитини на якісну та доступну освіту за місцем проживання, з урахуванням її індивідуальних потреб та можливостей.

Реалізація інклюзивного підходу в освітньому процесі вимагає від майбутніх педагогів не лише глибоких знань теоретичних засад формування інклюзивного процесу, але й сформованих практичних навичок ефективної взаємодії з учасниками освітнього процесу, серед яких – діти з особливими освітніми потребами, батьки або особи які їх замінюють, асистенти вчителя, педагоги та інші фахівці. Якість взаємодії учасників освітнього процесу, а точніше, мультидисциплінарної команди супроводу, є ключовим фактором успішної інтеграції дітей з інвалідністю в загальноосвітній простір, реалізація їх прав та свобод шляхом створення безбар'єрного освітнього середовища.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Незважаючи на значний науковий доробок вітчизняних (С. Бричок, Л. Велитченко, О. Гончар, О. Мазко, О. Матвієнко, С. Мартиненко та ін.) та зарубіжних (D. Johnson, R. Johnson, R. Selman та ін.) дослідників у галузі теорії педагогічної взаємодії та підготовки педагогів до її